

Sektionen för planering säkerhet och miljö
Charlotte Löfgren

Klimat- och näringslivsdepartementet

Naturvårdsverkets skrivelse Åtgärder för att öka materialåtervinningen av avfall

Allmänna synpunkter

Sveriges kommuner och Regioner (SKR) anser att det är viktigt att verka för ökad utsortering för att uppnå EU:s materialåtervinningsmål och stödjer samtliga av Naturvårdsverkets föreslagna åtgärdsförslag. SKR lämnar nedan kommentarer gällande utformning och genomförande av förslagen.

SKR anser att det finns en risk att tro att uppfyllnad av materialåtervinningsmålen enkelt kan nås genom insatser i insamlingssteget. Även om det pågår andra utredningar parallellt avseende andra delar av kedjan, så vill SKR ändå poängtera betydelsen av att åtgärder sätts in i ett tidigare skede än i insamlingssteget, företrädesvis redan i produktutvecklingsfasen. Det finns ett antal åtgärder som kan bidra till måluppfyllnad, men ju tidigare i livscykeln åtgärderna sätts in, desto större betydelse för utfallet bör de få.

SKR saknar förslag på något så enkelt men effektivt som högre servicekrav på producenterna gällande förpackningar från verksamheter. Nu gällande system med olika servicekrav på hushåll och verksamheter är inte logiskt och bör snarast åtgärdas. Krav på fastighetsnära insamling av förpackningar från verksamheter borde ge positivt utfall gällande mängden insamlat förpackningsmaterial.

Förslagen, var för sig och sammantaget, ställer krav på fler fraktioner på återvinningscentraler, vilket är platskrävande. Merparten av befintliga återvinningscentraler saknar kapacitet utrymmesmässigt, de är redan ytmässigt maximalt utnyttjade, för att utöka sorteringen genom fler behållare för tillkommande fraktioner. Befintliga miljötillstånd och bygglov kan också innebära hinder. Krav på fler fraktioner kan därför medföra att kommunen behöver utvidga återvinningscentralen, vilket inte alltid är möjligt på grund av de fysiska förutsättningarna på platsen, tillståndskrav eller ekonomiska förutsättningar. De senaste årens förändrade lagstiftning har krävt och kommer kräva stora ekonomiska investeringar vilket ska hanteras genom lån och kommunala avfallstaxor. Det finns kommuner som redan är i en svår situation, vilken kommer förvärras då de saknar förutsättningar att fullgöra ytterligare lagkrav som kommer med kort tidsfrist.

Naturvårdsverkets förslag på ökad utsortering av fler materialslag och fraktioner innebär stora kostnader som i nuvarande förslag kommer att betunga kommunerna. SKR trycker därför på vikten av principen om att förorenaren betalar, att producenterna krävs på ansvar genom att medfinansiera insamling och omhändertagande. Det krävs en omfattande utredning med förslag på hur flera producentansvar, på produktnivå, för materialslag eller en kombination utifrån vad som är bäst lämpat, ska utformas. SKR stödjer därför Naturvårdsverkets förslag att utreda producentansvar för möbler och madrasser, men ser ett stort behov att även identifiera andra produktgrupper eller material utifrån förslagen i avsnitt 4.1.

Föreslaget ikraftträdande under 2025 är under rådande förutsättningar med pågående införande av fastighetsnära insamling av förpackningar och bioavfall samt nytt insamlingsansvar för textilier 2025, orimligt kort tid. Här kommer möjlighet till dispens vara av särskild vikt.

4.1 Krav på ökad utsortering och separat insamling av papper, plast, metall och glas

Även om förslaget medger att kommunerna själva styr över insamlingssystem och -plats, så kommer huvudsakligen insamling på återvinningscentral vara det enda rimliga alternativet hos majoriteten av kommunerna.

Insamlingen i materialströmmar är i nuläget inte tillåtet och att samlokalisera insamling med hushållens förpackningsinsamlingen, fastighetsnära eller på en lättillgänglig insamlingsplats för skrymmande förpackningsmaterial som Naturvårdsverket föreslår, riskerar att medföra felsortering i båda insamlingsströmmarna och kan därför inte ses som ett lämpligt alternativ.

Det finns en möjlighet att de kommuner som har plats och tillräckliga avfallsmängder redan erbjuder, helt eller delvis, sorteringsmöjlighet på återvinningscentralerna. Om det visar sig att orsaken till att flertalet av de kommuner som inte har föreslagna fraktioner på återvinningscentralen, är på grund av platsbrist eller för små förväntade avfallsmängder för att det ska vara ekonomiskt motiverat, kommer förslaget initialt få liten reell effekt på mängden utsorterat material.

Ett eventuellt framtida förslag med krav på bland annat på fler utsorterade plastfraktioner bör utgå från avfallslämnaren och dess kompetens eftersom där hen till stor del är avgörande för resultatet. Att till exempel utgå från att avfallslämnaren bland annat ska kunna identifiera och sortera olika plastsorter för avlämning på en återvinningscentral, får anses föga realistiskt. Här finns alternativ som har större effekt för att öka materialåtervinningen, exempelvis krav på produktutformning, ekonomiska styrmedel för att minska eller begränsa antalet plastsorter, satsningar på teknikutveckling för eftersortering med mera samt större krav på producenter att använda återvunnen plast.

SKR stöttar de förslag till undantag som Naturvårdsverket föreslår, det måste finnas en pragmatisk syn på vad som är görligt och att det sker till rimliga kostnader, då ökade kostnader för insamling av fler avfallsfraktioner kommer

behöva täckas av avfallskollektivet via avfallstaxan. SKR ser det som nödvändigt att Naturvårdsverket vidare utreder hur ökade krav på utsortering helt eller delvis finansieras att de som sätter materialet eller produkterna på marknaden. Likaså utreder krav på materialåtervinning av desamma.

4.9 Kommunerna behöver stöd från nationell och regional nivå

SKR vill påpeka att, som tidigare nämnts, det inte är enbart ökade krav på informationsinsatser som slår hårt ekonomiskt på kommunerna, utan samtliga föreslagna åtgärder. Därför bör möjlighet till fördelning av statliga medel omfatta mer än enbart informationsinsatser.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Henriksson
Ordförande